

(z příběhu Pět zapomenutých českých světců)

Ale kde se vlastně vzalo těch pět svatých bratří a čím si vysloužili své svatořečení? Asi v roce 1001 přišli do Polska z Itálie dva benediktinští mniši Benedikt a Jan, aby zde pokračovali v misijním působení zavražděného svatého Vojtěcha. Tehdy panující polský kníže Boleslav Chrabrý pro ně nechal zbudovat malý klášter v Miedzyrzeczi u Kaziměře, kde se k nim přidali dva polští bratři Izák a Matouš... a jako laický bratr jim připravoval jídlo Polák Kristin, nazývaný někdy také Barnabášem.

Podle Kosmovy Kroniky české se mniši živilí bylinami, chléb ochutnali zřídka, jen o Velikonocích si dopřávali jáhly a pili pouze čistou pramenitou vodu. Oproti tomu maso, sýry a vejce nejenže nejedli, ale dokonce si zakázali tato slova vůbec vyslovit. Chodívali prý v oděvu utkaném z koňských žíní, spávali na rákosových rohožích a pod hlavy si místo polštářů kladli kameny. Při modlitbách se trápili bičováním a jen zřídka mezi sebou promluvili. Jen když měli v ruce bič, říkali mu: „*Dopouštíš se hříchu, když polevuješ, spasíš mě, když tvrdě biješ!*“

Pro legalizaci své misie však mniši potřebovali její schválení papežem, a proto se Benedikt kvůli tomu vypravil do Říma. Kníže Boleslav Chrabrý mu dal na cestu deset, podle jiných údajů dokonce 100 hřiven stříbra. Protože se hřivna rovná zhruba 250 gramům, je druhý údaj stěží uvěřitelný. Nepřipadá vůbec pravděpodobné, že by nějaký mnich sám putoval z Polska do Itálie s 25 kilogramy stříbra.

Benedikt však do Itálie nedošel. Dostal se jen do Prahy, v další cestě mu zabránila válka mezi Poláky a Čechy, podporovanými římským králem Jindřichem II. Proto se musel vrátit a darované stříbro, poslušen závazku dobrovolné chudoby, opět vrátil knížeti.

Jenže to už se mezi lidmi rozkřiklo, že mniši ve svém klášteře přechovávají obrovský poklad. A tahle informace nedala spát nejrůznějším pobertům, toužícím po rychlém zbohatnutí na cizí účet. Pro některé z nich byla tuze velkým lákadlem, a neváhali se vydat okrást ani bezbranné svaté muže. V noci z 10. na 11. listopadu 1003 přepadli Miedzyrzeczi loupežníci, svázali zdejších pět mnichů a mučením je nutili, aby jim prozradili, kam stříbro ukryli. Když jim odpovídali, že hřivny vrátili knížeti, nevěřili jim a ještě více je týrali. Když viděli, že tím nic nepořídí, ve vzteku všech pět misionářů zabili.

Zpráva o hrozném činu se brzy rozletěla po celém Polsku i za jeho hranicemi. Mniši z kláštera v Miedzyrzeczi byli hned po svém zavraždění uctíváni jako svatí mučedníci. Nejdříve byli pohřbeni v Kaziměři, ale už v roce 1006 je dal kníže Boleslav Chrabrý přenést do Hnězdna, kde byli uloženi v arcibiskupské bazilice Panny Marie vedle svatého Vojtěcha. Odtud je pak, jak už víme, o třiatřicet let později při svém tažení uloupil český kníže Břetislav I. a spolu s ostatky sv. Vojtěcha a jeho nevlastního bratra Radima – Gaudentia odvezl do Prahy.

Kronikář Kosmas tuto „bohulibou“ loupež oslavil nadšenými slovy: *„Přišli se vším svatým nákladem šťastně a vesele do Čech a v předvečer svátku svatého Bartoloměje apoštola položili se táborem blíže hlavního sídla Prahy při potoku Rokytnici. Tam jim na úsvitě přišlo naproti duhovenstvo a všecken lid v procesí, jehož dlouhá řada mohla se jen stěží na širokém tom poli rozestaviti; byloť procesí seřaděno takto: kníže sám a biskup nesli na ramenou sladké břímě mučedníka Kristova Vojtěcha. Za nimi opatové společně nesli ostatky pěti bratří, potom arcikněží se těšili z břemene arcibiskupa Gaudentia....“*

Poláci si na Břetislavův čin stěžovali papeži, a ten mu uložil jako pokání zbudovat klášter nebo kolegiální kapitolu. Český kníže nechal v roce 1046 zbudovat kapitolu ve Staré Boleslavi a tamnímu kostelu sv. Václava věnoval větší část ostatků pěti svatých bratří s výjimkou těla sv. Kristina. Ten se pak později dostalo do nového katedrálního chrámu sv. Václava v Olomouci, vysvěcenému v roce 1131. Svatý Kristin se tak stal vedle svatých Cyrila a Metoděje patronem Moravy. Pět svatých bratří bývalo v Čechách velmi uctíváno. Svatí Benedikt a Jan bývali v tradicích pokládáni za mnichy břevnovského kláštera, které sem z římského Aventina přivedl druhý pražský biskup svatý Vojtěch. Teprve koncem 19. století, po objevení nejstarší legendy o pěti svatých bratrech, sepsané v roce 1008 jejich současníkem Brunem z Querfurtu, se zjistilo, že tomu tak nebylo.

(z příběhu Potomek českého vojáka na cestě do Číny)

Odorik pobyl v Pekingu tři roky a poté se vydal na zpáteční cestu. Vyvrcholením jeho putování byla nesporně návštěva Tibetu, který

spatřil jako první a na dlouhou dobu jediný Evropan. Teprve tři sta let po synovi vojáka českého krále, v roce 1624, se dostal do Lhasy portugalský jezuitský misionář Antonio de Andrada. „*Opustiv provincii Kasan, přišel jsem do velkého království jménem Tybet, které hraničí s vlastní Indií,*“ vypravuje náš cestovatel. „*Celé toto království Tybet patří pod svrchovanost Velkého Chána a jest v něm větší množství chleba a vína než kdekoliv jinde na světě. Lid oné země žije ve stanech udělaných z černé plsti. Ale hlavní a královské město jest celé postaveno ze zdí černých a bílých a všechny jeho ulice jsou dobře dlážděné. V tomto městě nikdo se neodvážá prolíti krev člověka ani zvířete, a to z velké úcty k jedné modle, která jest tam ctěna a vzývána* (Odorik má na mysli Buddhu – pozn. autora). *V onom městě (Lhasa – pozn. autora) dlí Lo Abassi, to jest papež v jejich řeči. On jest hlavou všech modloslužebníků, jako náš papež jest hlavou všech křesťanů. A on jim dává a přiděluje podle svého způsobu všechny statky, které mají. A v království tomto jest takový mrav: ženy nosí vlasy spletené do více než sta copánků čili pletenců a nosí jako ozdobu dva kly, jaké mají kanci nebo divocí vepři...“*

Někdy v březnu 1330 se u brány františkánského kláštera v Pordenone ve Furlánsku objevil vychrtlý, snědý, shrbený a zřejmě i těžce nemocný poutník v rozedraných hadrech. Zprvu v něm asi nikdo z řádových bratří nepoznal Odorika, který se právě vrátil ze své cesty. Vždyť pokud se na ni vydal v roce 1314, byl pryč celých dlouhých šestnáct let; není proto divu, že málokdo z františkánských mnichů žijících v klášteře si na něj vůbec pamatoval. Nicméně mu, s jistými rozpaky, poskytli přístřeší, a ani se příliš nezajímali, odkud vlastně přišel. Od kláštera ke klášteru putovala v těch dobách řada různých poutníků a podivných existencí a žebrala o chléb a nocleh.

Odorik si několik dní odpočinul a pak se vydal dál, na cestu k papežskému dvoru, který tehdy sídlil v jihofrancouzském Avignonu. Zde chtěl podat zprávu o své misii. K papeži Janovi XXII. však nikdy nedorazil. V Padově, v tamním františkánském klášteře, byl nucen požádat o nocleh. To už se velmi těžce roznemohl a musel ulehnout na lože.

V tomto stavu pak v květnu 1330 latinsky nadiktoval řádovému bratrovi páterovi Guillemovi de Solana popis svého putování. „*Ačkoliv již mnozí jiní pověděli mnohé a rozličné o zvycích a zvláštěnostech tohoto světa,*“ začal františkán své vypravování, aby

vzápětí zdůraznil svůj český původ, „*přece dlužno věděti, že já, bratr Oldřich, Čech z Furlánska, mohu po pravdě vypověděti mnoho velkého a úžasného, co jsem slyšel a viděl, když jsem z vlastní vůle a povolením svých představených, kteří po řeholi právo mají to dovolovati, přes moře se přeplavil a navštívil země nevěřících...*“

Na rozdíl od proslulého Benátčana Marco Pola byl Odorik snad až příliš stručný a věcný. Takřka vynechal vyličení zpáteční cesty. Zřejmě byl natolik zesláblý, že se ve svém vypravování nedával příliš unášet a nezacházel do podrobností. Snad se také – oprávněně – obával, že „*lidé, kteří to neviděli, by nevěřili*“.

Nejspíš ovšem s diktováním pospíchal proto, aby mohl splnit svůj úkol a podat zprávu papeži. A opravdu: jakmile se trochu uzdravil, opustil Padovu a dorazil do Pisy. Jenže nemoc, snad malárie, kterou si uhnal na dalekých cestách, ho znovu sklátila na lůžko. Protože tušil, že přichází smrt, nechal se dopravit zpátky domů, do Furlánska, a v klášterní cele v Udine vydechl 14. ledna 1331 naposled.

(z příběhu *Byla pěvkyně Dušková Mozartovou milenkou?*)

Pověstný kočár Josefíny Duškové, který si tak často brávaly na paškál závistivé pražské drbny, býval pozdě večer k vidění před hostincem U Šteiniců na Malé Straně, kde se Mozart v doprovodu své přítelkyně zastavoval cestou z Nosticova divadla na Bertramku na šálek dobré černé kávy.

Pražskou premiéru Dona Giovanniho málem ohrozil sám Mozart. Složení předehry stále odkládal a rozptyloval se v zábavách se svými pražskými přáteli, především pak se svou půvabnou hostitelkou. Nakonec večer před premiérou požádal svou ženu Constanze, ať mu uvaří silný punč, a při jeho popíjení ji do rána vytvořil. Opisovači s ní pak měli celý den práci, aby z partitury vypsali jednotlivé orchestrální hlasy, a zahájení premiéry se kvůli tomu údajně zpozdilo o čtvrt hodiny.

Nicméně nová opera sklidila obrovský úspěch a Josefíně Duškové, která v ní účinkovala, otevřela cestu do celé Evropy. Za Mozartova doprovodu pak zpívala ve Vídni před císařským dvorem, tleskali jí v Paříži, v Drážďanech i ve Varšavě. Strhla diváky tak, že jí dokonce sám polský král Stanislav II. August Poniatowski nechal po

představení vyhledat a vyznal jí lásku. Když se to dozvěděla jeho bývalá milenka a protektorka, ruská carevna Kateřina II., prý mohla žárlivostí puknout.

Byli však Dušková a Mozart skutečně milenci? V době premiéry Dona Giovanniho jednatřicetiletý, pouze sto padesát centimetrů vysoký skladatel s obličejem zjizveným od neštovic až příliš lpěl na své sice nepříliš hezké, avšak zcela oddané Constanze. Italský název árie „*Krásný můj plameni, buď sbohem!*“, kterou Josefíně věnoval, sice může vyvolávat různé erotické představy, ve skutečnosti je však možná jen výrazem přátelství obou lidí. Ostatně o dva roky starší a už zvolna tloustnoucí pěvkyni se Mozart jako muž asi dvakrát nelíbil. Jako hudebního génia ho ale pochopitelně zbožňovala.

Naposled se viděli krátce před jeho smrtí při poslední Mozartově návštěvě Prahy v roce 1791, kde měla premiéru jeho nová opera *La clemenza di Tito*, a to při příležitosti korunovace císaře Leopolda II. českým králem. Tentokrát však nesklidila úspěch – a také skladatel byl jiný než při předcházející návštěvě. Byl „*smutný a nervózní, bázlivý a zneklidněný myšlenkami na smrt,*“ píše rakouská historička Brigitte Hammanová. Rozloučení v polovině září bylo poznamenáno slzami. Jako by oba – Mozart i Josefína – tušili, že se už nikdy nespátrí. Ještě téhož roku geniální skladatel zemřel ve Vídni.

V pozdějších letech pohasínala i hvězda Josefiny Duškové. Kdysi tak krásná zpěvačka uvadala, přibývala na váze... dokonce do té míry, že výmarská vévodkyně po jednom jejím koncertu pohrdavě prohodila: „*Té že koupil nějaký hrabě ekvipáž? Vždyť vypadá jako vysloužilá metresa!*“ Vida, na Finettin kočár se jen tak nezapomnělo! Dokonce když v roce 1796 pobýval v Praze další geniální hudební skladatel Ludwig van Beethoven, poznamenal si do svého deníku: „*Věnoval jsem Duškové árii. Hraběnka Karolina Thunová mi vyprávěla o kočáru.*“

Zkrátka kočár, který kdysi daroval hrabě Clam-Gallas své milence, zůstával v paměti jako příklad velkého společenského skandálu. Ještě v roce 1813, kdy Josefína Dušková už dávno prodala Bertamku a byla chudou, nemocnou stařenou, si vévodkyně Kateřina Zaháňská, známá „paní kněžna“ z Babičky od Boženy Němcové, postěžovala z Prahy do Vídně svému milenci kancléři Metternichovi: „*...bydlím špatně v*

---

*primitivním paláci, ba nemám ani takový kočár, jaký měla kdysi
madam Dušková...“*

(z příběhu Habsburkové v zajetí duchů)

Korunní princ Rudolf, syn rakouského císaře Františka Josefa I., spáchal v roce 1889, spolu se svou sedmnáctiletou milenkou Mary Vetserovou, sebevraždu. O tom, že zemře předčasně, se prý sám dozvěděl z cizích úst. Podle hraběte Georga Wallise, vychovatele posledního rakouského císaře Karla I., mu jistá jasnovidka předpověděla, že po smrti svého otce neusedne na uprázdněný trůn. Stalo se to prý kdesi ve Švédsku, kam korunní princ Rudolf s doprovodem zavítal při jedné ze svých zahraničních cest. Když se panstvo dozvědělo, že v jedné zapadlé končině této skandinávské země žije stařena, která dokáže předpovídat budoucnost, s velkou zvědavostí se za ní vypravilo. Následník trůnu se však držel v pozadí a před ženou záměrně neprozradil svoji totožnost.

Stará selka, kterou zastihli na pastvě, se jich ze všeho nejdříve zeptala, ze které země pocházejí. Po odpovědi, že z Rakouska, se otázala, jak se daří Jeho Veličenstvu Karlovi. Jeden z pánů v Rudolfově doprovodu ji opravil: „*Ale paní, rakouským císařem je přece František Josef.*“ „*Já vím,*“ klidně odvětila jasnovidka, „*ale po něm bude panovat Karel.*“ Přítomný korunní princ se po těch slovech zamračil a jeden z přítomných honem vykřikl: „*Ale vždyť následníkem trůnu je přece Rudolf.*“ „*Ne,*“ odpověděla stařena důrazně. „*Příštím císařem bude Karel.*“ Poté popošla k samotnému korunnímu princi, který stál uprostřed hloučku, a oslovila ho: „*Pozdravujte ode mne císaře Františka Josefa.*“ A se všemi se rozloučila.

Podle hraběte Wallise předpověď švédské jasnovidky prince Rudolfa hluboce zasáhla. Když se její slova snažil Rudolfův doprovod zlehčovat, zamyšleně odsekl: „*Kdepak, ta žena nelhala.*“

Pokud se tato událost odehrála tak, jak ji Georg Wallis popsal, znamenalo by to, že nám blíže neznámá Švédka předpověděla jak Rudolfovu předčasnou smrt, tak i sarajevský atentát z roku 1914, při němž přišel o život další následník rakouského trůnu František Ferdinand d'Este. Teprve po jeho smrti získal nástupnické právo do té doby nevýznamný arcivévoda Karel, který byl synovcem jak Rudolfa, tak Františka Ferdinanda.

Dalším, kdo předpověděl Karlův nástup na trůn, byl papež Pius X. Když v roce 1911 přijal tehdejší princeznu Zitu Bourbonskou krátce před její svatbou s Karlem Habsburským, řekl doslova: „*Nyní se*

provdáte za následníka trůnu.“ Zita ho sice opravila s tím, že následníkem trůnu je František Ferdinand, ale papež trval na svém. Když pak oběma novomanželům písemně požehnal ke sňatku, psal o Karlovi opět jako o budoucím rakouském císaři. Ukázalo se, že budoucnost předvídal velmi spolehlivě. Měl snad nějaké informace z „jiného“ světa?

Rudolfově sebevraždě v Mayerlingu prý předcházelo zjevení bílé paní na chodbách císařských zámků Hofburgu a Schönbrunnu. Podobně jako v případě českých Rožmberků a pánů z Hradce či moravských Pernštejnů a Žerotínů, také smrt příslušníků habsburského rodu ohlašovalo toto zjevení. Císařovna Zita, manželka posledního císaře Karla I., jinak velmi pragmatická a racionálně uvažující, vzdělaná žena, si zapsala do svého deníku:

„Když jsem se vdala, slyšela jsem ve vídeňských kruzích vyprávět, že tu obchází bílá paní, která se zjevuje před úmrtím některého z členů rodiny. Chtěla jsem přijít věci na kloub. Bohužel se mi to nepodařilo. Setkala jsem se opakovaně s tvrzením, že bílá paní prý byla v Hofburgu vidět tu noc, kdy vlastní rukou zemřel v Mayerlingu korunní princ. Dokonce prý prošla kolem stráže. Bohužel jsem však nepotkala nikoho, kdo by mi toto zjevení potvrdil. Všude se o tom mluvilo jen velice opatrně, protože císař František Josef ještě v prvním roce mého manželství žil. A během posledních dvou válečných let (jednalo se o 1. světovou válku – pozn. autora) bylo málo času a příležitostí se vyptávat. Naproti tomu se všeobecně tvrdilo, že zjevení se poprvé neobjevilo před smrtí císařovny Alžběty, o čemž se tehdy velice intenzivně diskutovalo. To by svědčilo ve prospěch věci, protože právě tragická smrt císařovny byla tím pravým okamžikem, který by legendě propůjčil věrohodnost. Také po smrti císaře Františka Josefa jsem byla nucena konstatovat, že nikdo nic neviděl a že bílá paní určitě hrad neobcházela. I tehdy se tím zabývala celá Vídeň. Všeobecně se soudilo, že se jí v období mezi smrtí korunního prince roku 1889, císařovny Alžběty roku 1898 a dneškem dostalo vykoupení...“

Tvrzení, že se bílá paní neukázala před násilnou smrtí císařovny Alžběty, není tak docela pravda. Císařovnin životopisec a historik Maurice Paléologue vážně tvrdí něco zcela jiného. Deset dní před tím, než pomatený italský anarchista Luigi Lucheni probodl Alžbětu na břehu Ženevského jezera naostřeným pilníkem, zjevila se bílá paní jí samotné. Nestalo se tak ovšem na chodbách vídeňského Hofburgu, ale v parku před hotelem ve švýcarském Caux, kde tehdy Alžběta pobývala. Císařovna údajně vyšla pozdě večer na balkon svého apartmá a na trávníku mezi stromy spatřila bílý přízrak starodávně oblečené ženy, která se na ni upřeně dívala a po chvíli se rozplynula jako dým.

